

Χατζημανώλης Γεώργιος

Α' Λυκείου Κρλληγίου Ψυχικού

Θέματα Επικαιρότητας

Φαντάσματα κα^τυφάσματα, χλιδή και χείλια, χωνεμένα και τα παραπετάσματα του πόνου διάπλατα ανοιχτό αφήνοντας να φαίνεται γυμνός κι αδιάφορος ο τάφος¹.

Ο βίαιος ξεριζωμός του πληθυσμού μιας χώρας αποτελεί πολλές φορές τρόπο επίλυσης των πολιτικών προβλημάτων που ενδεχόμενα αναφύονται σε αυτήν. Δεν είναι όμως μόνον η βίαιη απομάκρυνση των ανθρώπων που βαραίνει τον δρόμο της ξενιτιάς αλλά και το ψυχολογικό βάρος που κάνει τις δυσκολίες τους διογκώνονται και να φαντάζουν άλυτες. Δεδομένα λοιπόν μιας τέτοιας συνθήκης, η «απομάκρυνση» τους από τον τόπο, που τους γέννησε, την πατρίδα που τους ανέθρεψε, το περιβάλλον στο οποίο άφησαν ελεύθερα τα όνειρα τους. Και μετά τι; Η χώρα υποδοχής οφείλει να καλύψει από τη μια μεριά το ψυχολογικό και το οικονομικό κενό, τις ψυχές τους, που είναι στραμμένες πίσω, τα εγκαταλελειμμένα τους όνειρα και από την άλλη να τους εμψυχώσει και να δώσει τη δυνατότητα να είναι τόσο πολιτικά όσο και εργασιακά ενεργοί.

Ο κύριος προβληματισμός, που κατέχει σήμερα τις χώρες υποδοχής μεταναστών, επικεντρώνεται στο κατά πόσον οι κοινωνίες τους είναι «ώριμες» να δεχθούν τον μεγάλο όγκο των μεταναστών και κυρίως κάτω από ποιες προϋποθέσεις και με ποιες ενέργειες είναι δυνατόν οι μετανάστες να ενταχθούν στην κοινωνία της χώρας υποδοχής, ώστε η συνύπαρξη με τους ντόπιους να είναι ομαλή. Προβληματίζει, δηλαδή, η κοινωνική ένταξη των μεταναστών, η οποία δείχνει πώς μεταβάλλονται οι σχέσεις τους ατομικά αλλά και συλλογικά, σε επίπεδο κοινοτήτων με τον πληθυσμό της χώρας υποδοχής. Ο εθνιστικός χαρακτήρας παραμερίζεται από τον εθνισμό και τον σεβασμό στη διαφορετικότητα του άλλου. Το κράτος γίνεται διαμεσολαβητής στις έννοιες «εμείς-εσείς» και κανονίζει την ομαλή επίλυση των διαφορών.

Από τα παραπάνω μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η ένταξη των μεταναστών είναι σε μεγάλο βαθμό ευθύνη της χώρας υποδοχής. Αν οι μετανάστες παίζουν θεμελιακό ρόλο για την ανάπτυξη της κοινωνίας τους τότε η επιθυμία της πολιτείας να εντάξει όλες αυτές τις ομάδες σε ένα εθνικό σύνολο εκφράζεται με πολιτικές και στρατηγικές μη διαχωριστικών γραμμών, ομογενοποίησης και κοινωνικής συνοχής των ομάδων αυτών. Το βασικό δίλημμα των «πολυπολιτισμικών» κοινωνιών μπορεί να διατυπωθεί ως ακολούθως: Αφ' ενός όλα τα μέλη μιας φιλελεύθερης κοινωνίας έχουν (ως αρχή αν όχι εμπράκτως) το δικαίωμα να απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα και ίσες ευκαιρίες. Αφ'ετέρου, έχουν επίσης το δικαίωμα να είναι διαφορετικοί. Επιπλέον, παρατηρείται εκ μέρους των μειονοτήτων ένα είδος άσκησης πίεσης για διατήρηση και προώθηση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων τους, ώστε να γίνονται αυτές

¹ Γ. Σεφέρης: Ημερολόγιο Καταστρώματος Γ', Έγκωμη, 13-15

ορατές πέρα από τα όρια της δικής τους κοινότητας, στα Μ.Μ.Ε., στη διδακτέα ύλη των σχολείων κ.λπ. Μια κρίσιμη πρόκληση για «πολυπολιτισμικές» κοινωνίες είναι, επομένως, το να αποδέχονται τις πολιτισμικές διαφορές χωρίς να παραβιάζουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Με άλλα λόγια, η πρόκληση είναι το να βρεθεί ένας λειτουργικός συμβιβασμός, τόσο για το εθνικό κράτος, τη χώρα υποδοχής, όσο και για τους πολίτες, ανάμεσα στα ίσα δικαιώματα και στο δικαίωμα στη διαφορετικότητα.

Η αντίφαση ανάμεσα στις απαιτήσεις για ίσα δικαιώματα και για το δικαίωμα στη διαφορετικότητα τονίζεται προς το παρόν από δύο κυρίως τάσεις: Κατ' αρχάς, έχει γίνει ξεκάθαρο στις δημόσιες συζητήσεις, σχεδόν 80 χρόνια μετά τη διακήρυξη της αυτοδιάθεσης των λαών, ότι τα εθνικά κράτη είναι «πολυπολιτισμικά» και κάθε ιδεολογία, που διακηρύττει πως μόνο άνθρωποι «του δικού τους έθνους» θα έπρεπε να ζουν σε μία χώρα, είναι δυνητικά επικίνδυνη. Σε «πολυπολιτισμικές» κοινωνίες, που βρίσκονται υπό «μεταναστευτική πίεση» και ζουν διάφορες εθνοτικές-πολιτισμικές ομάδες, πρέπει το «όνειρο» μιας εθνικά ομοιογενούς κοινωνίας να ξεχασθεί και να αναγνωρισθεί η εθνοτική - πολιτισμική πολλαπλότητα. Σεβασμός και αναγνώριση των πολιτισμικών στοιχείων μιας άλλης κουλτούρας δεν σημαίνει βεβαίως αποδοχή, χωρίς κριτική, όλων των κανόνων αυτής της κουλτούρας. Τα ανθρώπινα δικαιώματα παρέχουν τέτοια κριτήρια.

Η ένταξη σε ένα σύγχρονο κράτος με δημοκρατικό καθεστώς μπορεί να δημιουργήσει μια διαλεκτική κατάσταση, όπου οι αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων γίνονται κοινός παρανομαστής για όλες τις ομάδες και τα άτομα που συνθέτουν το κράτος. Για να είναι συμπαγής έστω και λίγο αυτού του είδους η κοινωνία, είναι απαραίτητοι κοινοί παρονομαστές. Η αναγνώριση της πολιτισμικής πολλαπλότητας, που δεν συγκρούεται με τις αρχές των οικουμενικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μπορεί να δημιουργήσει ένα πρότυπο κράμα. Η «ολοκληρωτική» μη αναγνώριση των πολιτισμικών στοιχείων της κάθε κουλτούρας είναι που οδηγεί στην εθνικιστική έξαρση και στον φρονταμενταλισμό και όχι η αναγνώριση των στοιχείων αυτών που καθιστούν τα άτομα ικανά να συμμετέχουν ενεργά στο σύγχρονο κράτος.

Οι μετανάστες ζουν σε ένα εχθρικό περιβάλλον χωρίς κανένα δικαίωμα και η υπόστασή τους ορίζεται μόνο από την ιδιότητα τους ως φθηνή εργατική δύναμη στην ανεπίσημη πλευρά της οικονομίας. Όμως, η πνευματική κληρονομιά δεν είναι σαν την υλική, δεν υπάρχει δικαιούχος εξ αίματος. Είναι πλούτος όλων των ανθρώπων. Το κράτος υποδοχής οφείλει να διαμορφώσει προγράμματα υποδοχής και εκπαίδευσης των μεταναστών. Έτσι θα αποδείξει έμπρακτα ότι σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα αλλά και θα τονίσει επίπεδο της ανάπτυξής του.

Σ' αυτή τη μεσογειακή γωνία γης, όπου επί χιλιάδες χρόνια πολιτισμοί συνθέτονταν και εκπήγαζαν, η ελληνική πρόταση συνεχίζει να υπάρχει. Πιστεύουμε ότι το ελληνικό όραμα ζωής, έτσι όπως εκφράστηκε στις μινωικές ή θηραϊκές τοιχογραφίες, στον Παρθενώνα και στην Αγιασοφιά, στους δημοκρατικούς θεσμούς και στην πνευματική παραγωγή χιλιετιών, είναι αυτό που προσέθεσε ένα ακόμα *sapiens* στη σημερινή κατάσταση της ανθρωπότητας. Κι αν ακόμη ο Πούσκιν, ο Χαίλντερλιν, ο Βύρων και ο Ουγκώ ήταν υπερβολικά

ιδεαλιστές στην προσέγγιση της κληρονομιάς αυτής, η απάντησή μας σήμερα δεν μπορεί να είναι η εξίσωσή της με τον εξευτελισμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ας μην ξεχάσουμε ότι για μικρό ή μεγάλο μέρος της ζωής τους πρόσφυγες ήταν ο Φρόϊντ, ο Ντε Γκολ, ο Δαλαΐ Λάμα, ο Λίνσταϊν, ο Τρότσκι, ο Μάρξ, ο Καμύ, ο Ζολά.

